

Cisterciácké klášterní krajiny

projekt spolupráce PRV
reg.č. 22/000/1931b/231/000001

EVROPSKÁ UNIE

Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova

Evropa investuje do venkovských oblastí

Program rozvoje venkova

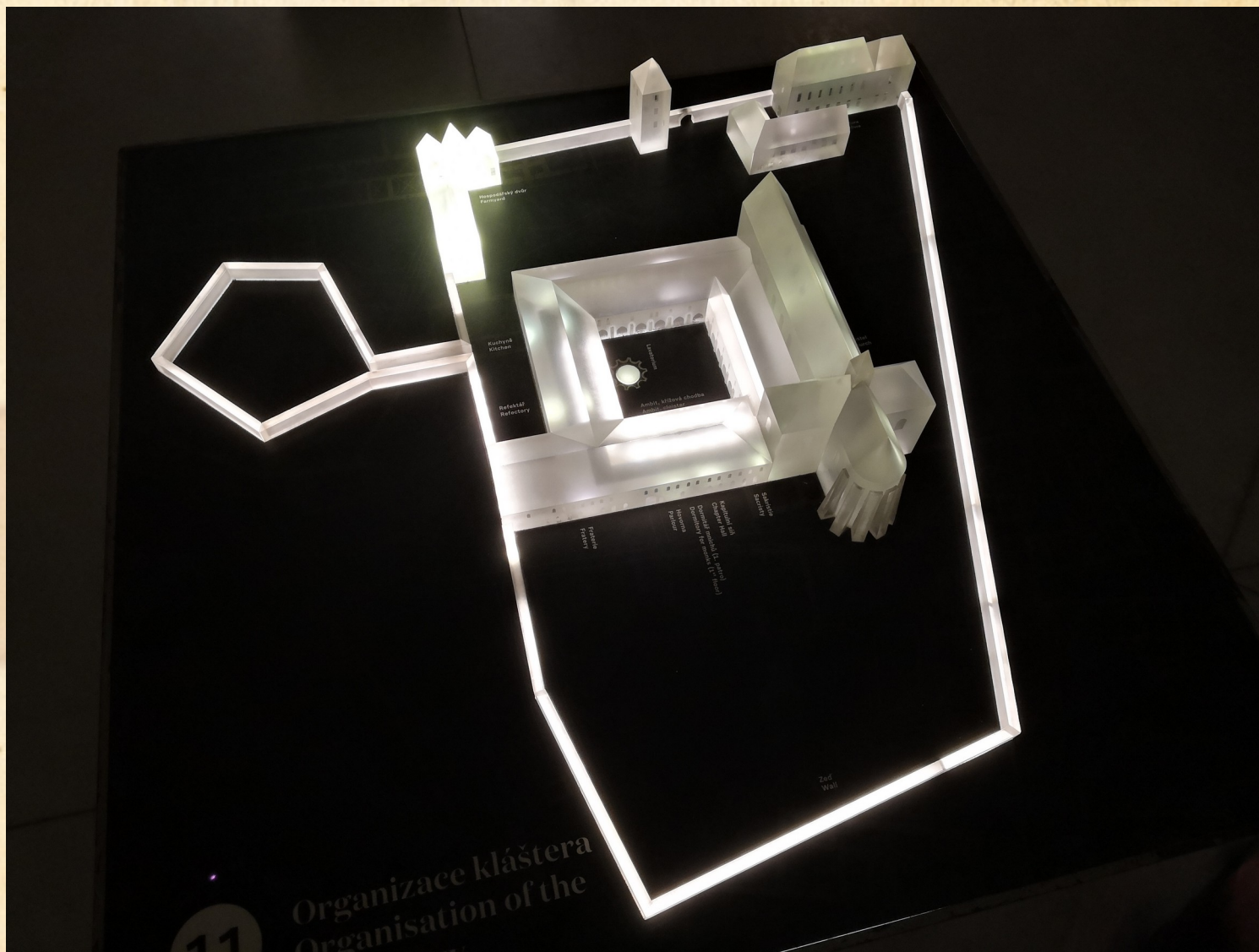
Vizitace ve středověkém Žďáru

Mgr. Radka Ranochová, Ph.D.

PedF UK Praha / Klášterní krajina Plasy

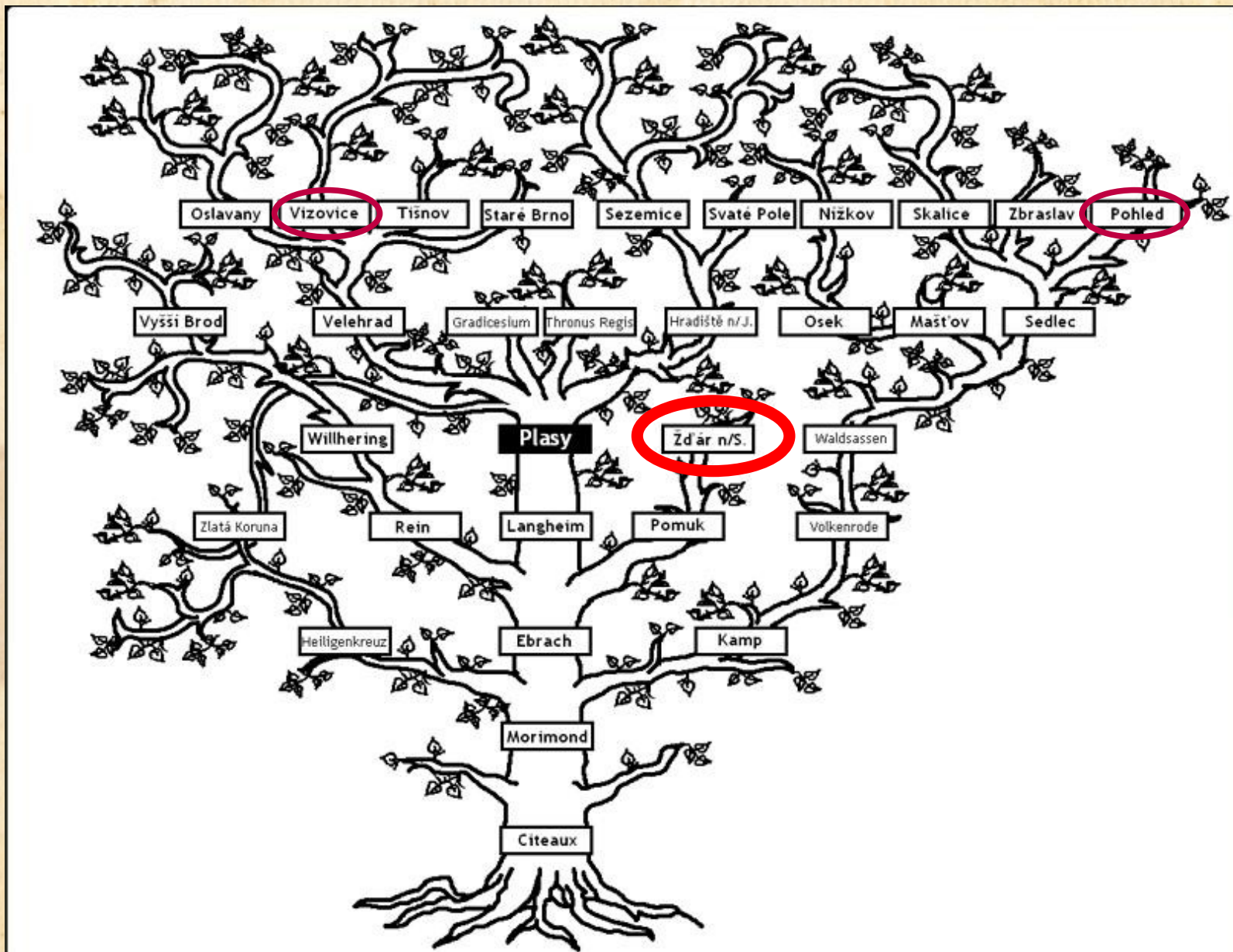

Hmotový model středověkého žďárského kláštera
(Muzeum nové generace)

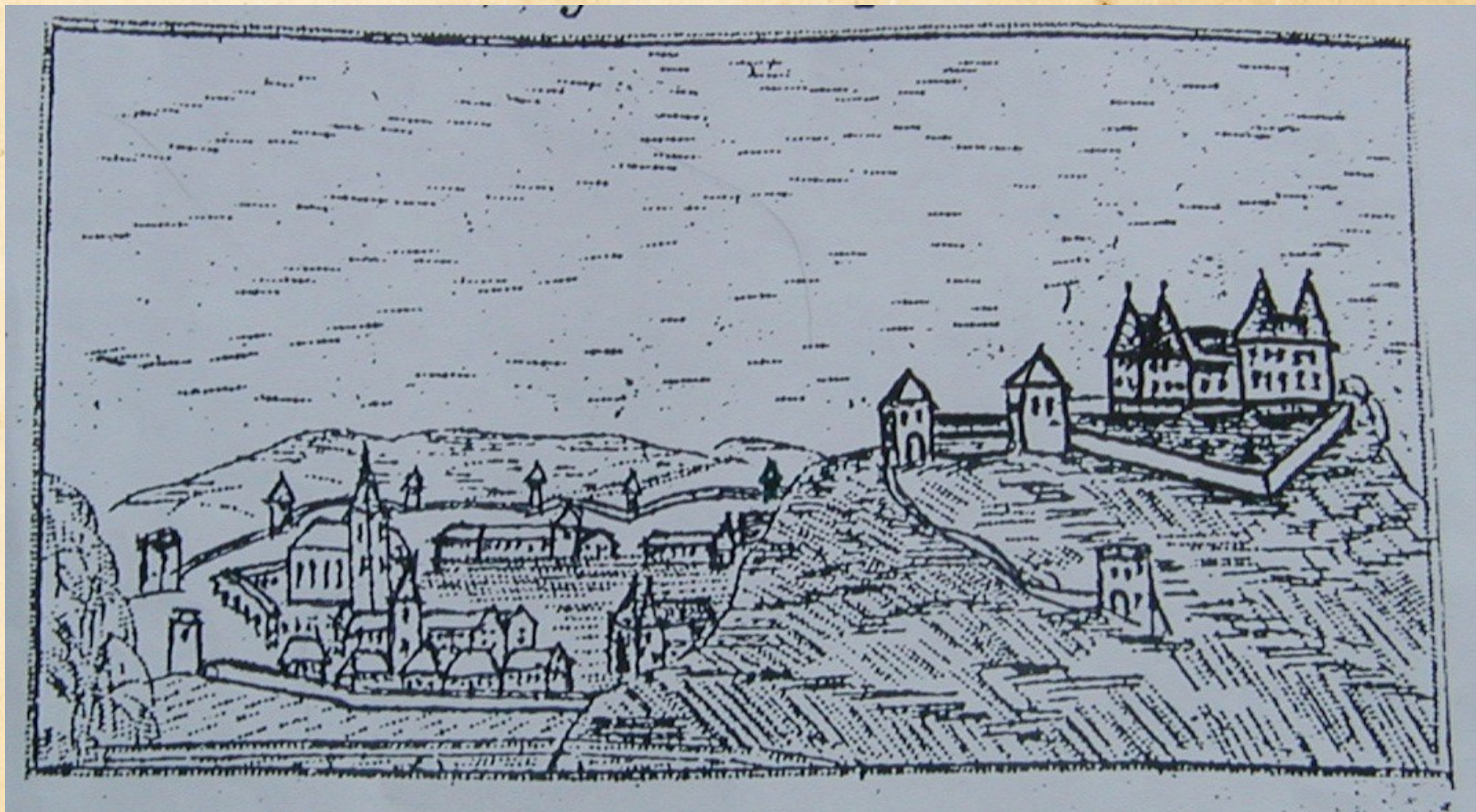

Filiace českých a moravských klášterů

Klášter Pomucký letha panie 1334

Vizitace

- každoroční návštěva otce-opata
- kontrola duchovní i hospodářské oblasti
- zachování jednoty (spolu s generální kapitulou)
- vizitační listina (carta visitationis)

Jednou ročně navštíví (vizituje) opat mateřského kláštera všechny fundace, které založil, jestliže bratry navštěvuje častěji, o to více se budou radovat.

Vizitace ve 14. století v českých zemích

Navštívený klášter	Datum vizitace	Mateřský klášter
Nepomuk	před 1344	Ebrach
Žďár	před 1350	Nepomuk (v zastoupení plaským opatem)
Zlatá Koruna	kol. 1350	Plasy
Žďár	cca 1355	Nepomuk
Hradiště	kol. 1358	Plasy
Velehrad	kol. 1358	Plasy
Vyšší Brod (15x)	před 1350 – cca 1390	Wilhering

Dochování vizitačních listin

vyhotoveny dvě listiny (vizitátor + dceřiný klášter):

dochování samotné listiny

x

dochování listiny druhotně použité

x

formulářová sbírka (pro Žďár editoval
A. NEUMANN,
*Prameny k dějinám duchovenstva
v době předhusitské a Husově,*
Olomouc 1926 s. 124-128)

Druhotné použití vizitační listiny: rkp IX, 105 s vevázanou vyšebrodskou vizitační listinou z r. 1381, Archiv kláštera Vyšší Brod.

Nepomuk – Žďár (215 km)

Carta visitationis

*My bratr W[ernhardus],
opat ve Wilheringu,
vynaložili jsme léta Páně
MCCCLVII v den
Nanebevzetí Panny Marie
v opatství Vyšší Brod, dceři
naší, službu vizitace,
ukládáme níže zapsané pro
polepšení potřeb
neporušitelně zachovávat od
všech, kteří zde slouží Bohu.*

- *Protože křehkost lidské
podstaty zřídka připouští,
aby se praxe mnišského
života pozvedla k vrcholu
dokonalosti bez
usilovného, prozíravého
dozoru nadřízených, dali
jsme představeným tohoto
domu podnět
k znovuoživení mnišské
kázně [...]*

Carta visitationis

Z vizitátorské autority nakazujeme, aby nebyly rozptylovány majetky ani roční splátky, aby nebyly sjednávány dluhy, zvláště na úrok, aby žádná osoba nebyla přijímána jen na šat nebo stravu.

Tuto cartu požadujeme předčítat kantorem před příští vizitací 6x, aby se nikdo nepokoušel vymlouvat z neznalosti.

Vizitace před 1350 (Žďár)

Léta Páně etc. my bratr Jacobus opat kláštera plaského .. vynaložili jsme službu roční vizitace kláštera Žďár, ... pro ochranu řádové disciplíny, ... nařizujeme dodržování následujícího:

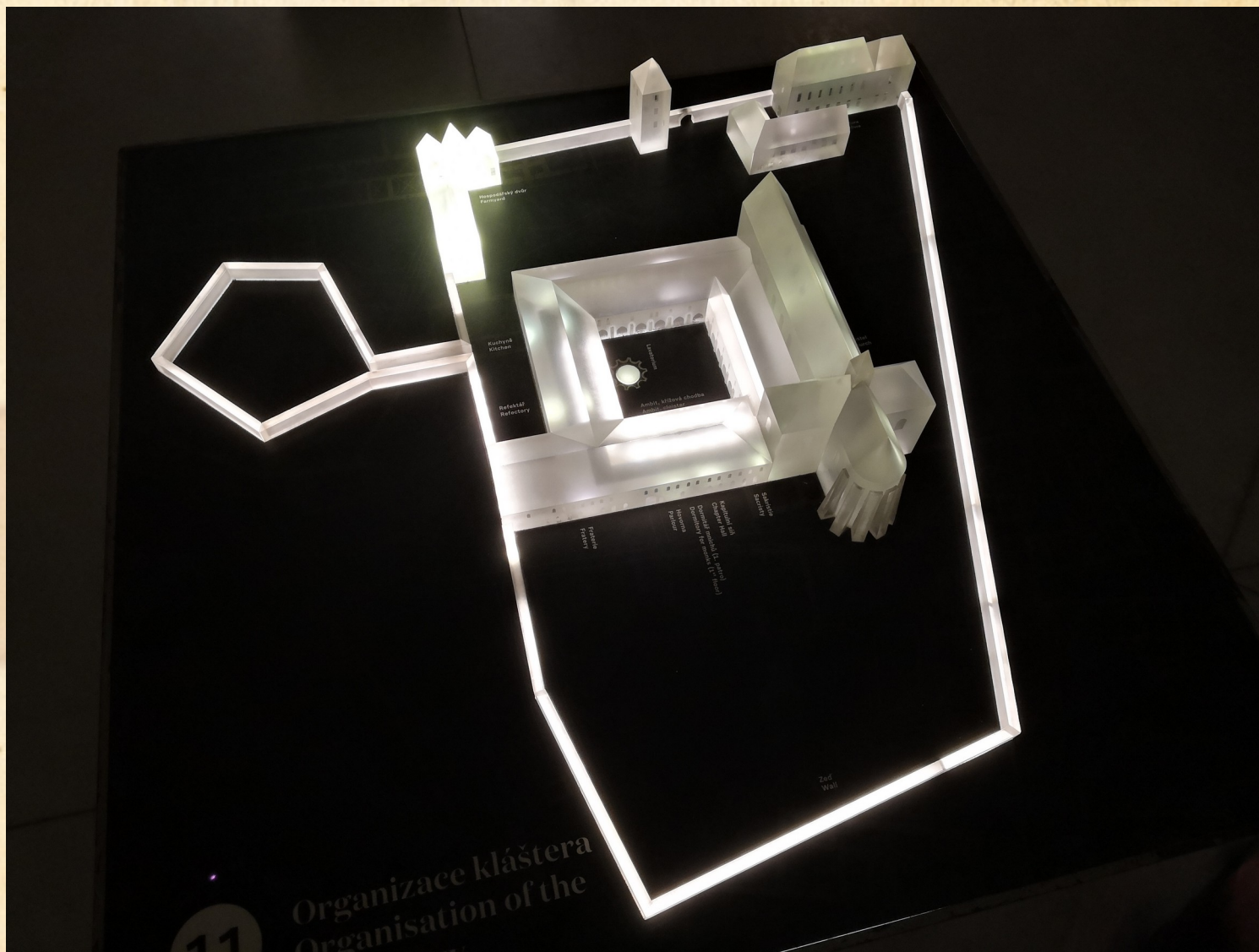
- opatrovat řádovou disciplínu u sebe i u druhých
- světla na oltářích světců (opat a kustod)
- infirmář se má starat o nemocné i slabé
- pravidelná účast na hodinkách (zvláště vigilie a kompletář)
- sloužení mše minimálně 1x týdně
- nevycházet do přilehlého městečka
- camerarius nemá vydávat pouze sukno
- celerář, infirmář aj. - držet své vepříky apod. mimo posvátná místa zvl. mimo ambit
- zachovávat silencium
- opravovat okapy i budovy bez průtahů
- ubytovávat chudé mimo jiné hosty
- nepobuřovat slovy ani gesty

Vizitace kol 1355 (Žďár)

- dbát na řádovou disciplínu
- jeden z hodnostářů stále v konventu
- stále se nedodrží účast na hodinkách, zvláště nočních
- zachovávat silencium
- zakazuje pitky či noční vasedávání v infirmáriu (po kompletáři)
- zákaz vstupu zvířat na hřbitov, do dormitáře a jiných konventních míst
- zákaz jedení masa, vyjma v infirmáriu
- vymýtit neshody či sváry v konventu, nevhodné chování vůči předčitatelům v kapitule
- nepřijímat další zájemce mnišství

Hmotový model středověkého žďárského kláštera
(Muzeum nové generace)

Tresty a pokání dle vizitací

freska trestání mnicha, Subiako

- neúčast na hodinkách – o chlebu a vodě, příp. tělesný trest
- noční sedánky – vyloučení z komunity
- rušení silencia – zbavení roucha, příp. vyloučení

Capitulum culparum

- každodenní „kapitula vin“
- přiznávání i obviňování (cirkátor)
- přijetí pokání
- tresty i pro ostatní – odstrašit
- pozemské tresty předzvěstí Božího soudu

Středověká kritika vizitátorů

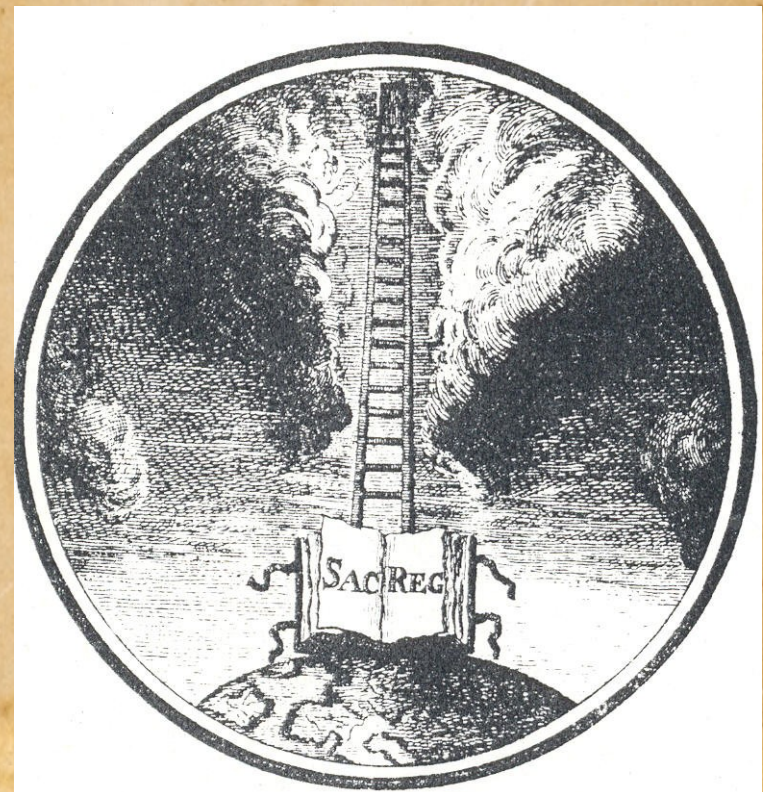
- **Dopis** v němž vizitátor oznamuje svůj příjezd je pokynem k vyslání doprovodu, který pospíší s chlebem, vínem i rybami prelátovi v ústrety a dovede jej do dobře zásobené grangie.
- V místnosti poseté květinami zasedne vizitátor s neumytýma rukama ke stolu, aby si ani nevzpomněl na důvod, proč přišel.
- Přesto posléze sedne na koně a dojede do opatství, aby přecí jen vykonal službu vizitace. Nejdříve se však znovu nechá dobře pohostit, aniž by při tom hleděl na chudobu opatství.
- Při vizitování lhostejně přistupuje ke svému poslání, své pídění **orientuje pouze na temporalia**, po způsobu života se neptá. Když chce nějaký horlivý mnich začít mluvit o klášterním řádu, je záhy umlčen. Z toho důvodu tají mnozí bratři své přestupky, neboť jim chybí horlivé vedení.
- Až po třídením pobytu vyhotoví dobře živený prelát **listinu, ve které ke spokojenosti všech chybí to podstatné** a je plná pouze nepodstatných záležitostí.
- Dříve vizitátor svoji službu neukončí, dokud sám neporuší zákaz jedení masa a před odjezdem se nenechá ještě jednou dobře pohostit

Co bychom neměli zapomenout

- vizitace jako nástroj pro zachování jednoty
- vizitace trvají dodnes
- vizitační listiny jako nežádoucí dokument
- realita jinde nezaznamenaná
- pohled za (nejen) středověké klášterní zdi

Cílem vizitace nebylo potrestání, ale dosažení pokoje + *caritas* + *spása*.

Řehole sv. Benedikta jako cesta do nebe.